

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата педагогічних наук, доцента **Ноздрової Оксани Павлівни**
на дисертаційне дослідження **Кібіча Дениса Олександровича**
з теми «Підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до
формування комунікативної культури школярів засобами
акмеологічних технологій», що подане на здобуття наукового ступеня
доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузь
знань 01 Освіта/Педагогіка

***Актуальність теми дисертаційного дослідження та її зв'язок з
науково-дослідними темами.***

Від комунікативного розвитку вчителя залежить культура мовлення та комунікативна культура кожної дитини, а також успішність навчання і розвиток в цілому, адже важливо, щоб учень був здатний висловлювати власні думки, формулювати умовисновки, сприймати висловлювання довколишніх, крім того, був комунікабельним, толерантним тощо. Найбільш сприятливим, продуктивним і результативним періодом формування комунікативної культури є шкільний вік, адже переважну роль у формування комунікативної культури учнів відіграє саме вчитель. Особливого розвивального значення у сучасних умовах набуває культуротворче середовище школи, що забезпечується належною підготовленістю вчителів мистецького профілю. Отже, рецензоване дослідження відповідає викликам суспільства щодо необхідності підготовки майбутніх педагогів-художників, готових до конструювання у Новій українській школі сучасного культуровідповідного освітнього середовища. Вчителі образотворчого мистецтва в сучасному мультикультурному та інформаційно-технологічному суспільстві мають демонструвати здатність застосовувати освітні особистісно-зорієнтовані моделі, методики, технології мистецької освіти, що пов'язані з появою нових засобів подання інформації та здійснення педагогічної комунікації. Яскраву розвивальну потужність, гуманістичну

зорієнтованість і творчий потенціал мають акмеологічні технології. В реалізації культуровідповідної художньо-комунікативної діяльності вчителів образотворчого мистецтва вони відіграють надважливу роль. Акмеологічні технології сприяють формуванню комунікативної культури особистості, характеризуються домінуванням комунікації як виду діяльності на засадах культуровідповідних норм і традицій в умовах свободи вибору в сучасному освітньому мистецькому просторі. Саме в межах зазначеного напрямку й здійснено дисертаційне дослідження, що рецензується. Відтак, вважаємо його актуальним, своєчасним, перспективним.

Дослідження вповні відповідає провідним напрямкам досліджень кафедри педагогіки з наукової теми «Проектування професійного становлення майбутніх фахівців в умовах університетської освіти» (реєстраційний номер № 0120U002014).

Наукова новизна результатів проведених досліджень. У дисертаційному дослідженні *вперше* розроблено й науково обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій (спрямованість змісту професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва на формування комунікативної культури; насичення комунікативних стратегій освітнього процесу ЗВО акме-спрямованим технологічно-методичним інструментарієм; актуалізація досвіду діалогового спілкування майбутніх учителів образотворчого мистецтва у художньо-педагогічній і квазіпрофесійній діяльності); *розроблено* модель підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій, що передбачає впровадження визначених педагогічних умов за такими взаємопов'язаними етапами: змістовно-орієнтаційний, акме-технологічний, діалогово-інтеграційний.

Розкрито сутність феноменів «підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій» і «підготовленість майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій», визначено структуру (мотиваційно-аксіологічний, особистісний, гностичний, операційно-інструментальний компоненти), критерії (настановний, емоційно-регуляційний, когнітивний, діяльнісний), показники та рівні сформованості досліджуваної підготовленості; *уточнено* сутність понять «комунікативна культура школяра» і «комунікативна культура вчителя образотворчого мистецтва»; *подальшого розвитку* набули теорія і методика професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва у закладах вищої освіти.

Значення отриманих автором результатів дослідження для педагогічної науки та практики. У дисертації розроблено й експериментально перевірено методику діагностування сформованості підготовленості майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій та методика реалізації моделі підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій (змістовно-орієнтаційний, акме-технологічний, діалогово-інтеграційний етапи).

Особливої уваги та схвалення заслуговує розроблена Денисом Кібічем методика реалізації моделі підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій, що була забезпечена навчально-методичним інструментарієм.

В межах педагогічного експерименту дисертантом розроблено систему презентаційних вебінарів, гостьових лекцій-презентацій в межах лабораторії кафедри педагогіки «Інновації в освіті» й на базі лабораторії штучного інтелекту та робототехнічних систем Університету Ушинського, що

вможливають формування системної обізнаності майбутніх педагогів-художників із феноменом комунікативної культури; блок практичних занять з акме-спрямованим технологічно-методичним інструментарієм (зокрема, «інтермедіальна технологія», акме-технологія партисипація), що забезпечують формування первинного досвіду майбутніх вчителів образотворчого мистецтва активізовувати механізми акмеологічних технологій для формування комунікативної культури здобувачів освіти; цикл акме-тренінгів професійного самовдосконалення майбутніх вчителів образотворчого мистецтва в професійній художньо-педагогічній діяльності; комплекс індивідуально-зорієнтованих завдань рефлексивного самоаналізу (інтермедіальна, проєктна діяльність, інтерактивні вправи), що спонукають до увиразнення акмеологічного значення комунікативної культури майбутніх педагогів-художників.

Зміст і результати наукового дослідження можуть бути використані в системі професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва в закладах вищої освіти, під час проходження здобувачами вищої педагогічної освіти ознайомлювальної й виробничої практик, виконанні курсових робіт, у післядипломній освіті вчителів образотворчого мистецтва для їх підготовки до формування комунікативної культури школярів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертаційному дослідженні.

Беззаперечна актуальність, новизна, теоретичне значення роботи, практична цінність отриманих результатів не викликають жодних сумнівів, оскільки дозволяють удосконалити професійну підготовку майбутніх учителів образотворчого мистецтва у закладах вищої освіти та можуть бути використані в системі вищої педагогічної освіти при вдосконаленні змісту загальнопедагогічної й фахової підготовки майбутніх педагогів-художників.

Денисом Олександровичем правильно структуровано матеріал дисертації та висновки, структура роботи є логічною, а алгоритм

представлення матеріалу коректним і виваженим. Усі складові наукової роботи є взаємопов'язаними та логічно обґрунтованими.

Методологічно вірними вважаємо дослідницькі вектори опрацювання феноменології концепта «комунікація», репрезентовано міждисциплінарний вимір категорії та подано його інтегральну багатовимірність та педагогічну багатоаспектність.

Джерельна база дослідження є різноманітною й повною, що свідчить про ґрунтовний теоретичний та методологічний аналіз об'єкту та предмету дослідження. Зокрема, в роботі список використаних джерел складається з 267 найменувань, з яких 19 джерел подано іноземними мовами. Висновки до розділів та загальні висновки до роботи віддзеркалюють логіку та зміст розділів дисертації.

Дисертант впорався зі всіма поставленими завданнями, а саме: розкрито сутність феноменів «підготовка майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій», «підготовленість майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій»; уточнено зміст понять «комунікативна культура школяра» та «комунікативна культура вчителя образотворчого мистецтва»; визначено компоненти, критерії, показники й схарактеризовано рівні сформованості підготовленості майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій; обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій; розроблено й апробовано модель і методику підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій.

У ході роботи дисертант вдало застосовує необхідний комплекс методів дослідження для вирішення наукового завдання: теоретичні методи

(аналіз філософської, психолого-педагогічної, методичної літератури, класифікація й узагальнення науково-теоретичних і практико-методичних даних, моделювання; емпіричні (вивчення й узагальнення інноваційного педагогічного досвіду, анкетування, опитування, тестування, самооцінювання, педагогічний експеримент); кількісний і якісний аналіз результатів дослідження з використанням методу математичної статистики (λ -критерій Колмогорова-Смирнова) – для верифікації отриманих експериментальних даних.

Основні положення та результати дослідження впроваджено в практику роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (акт впровадження № 1795/04 від 05.09.2024 р.), Криворізького державного педагогічного університету (довідка про впровадження №08-483/3 від 23.09.2024 р.).

Оцінка змісту дисертаційного дослідження, його завершеності та відповідності встановленим вимогам. Дисертаційна робота складається з анотації (двома мовами), вступу, двох розділів, висновків до кожного з розділів, загальних висновків, списку використаних у роботі джерел. Загальний обсяг роботи складає 285 сторінок, із них основного тексту – 179 сторінок.

У *вступі* обґрунтовано актуальність обраної проблематики, сформульовано мету та завдання дослідження, визначено об'єкт, предмет, гіпотезу дослідження, з'ясовано його методи, представлено бази дослідження, подано стисло характеристику результатів дослідження (наукова новизна та практичне значення), ступінь їх апробації та публікації, розкрито структуру та обсяг дисертації.

У *першому розділі* дисертації «Теоретичні засади проблеми підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури здобувачів освіти» розкрито сутність феноменів «професійно-педагогічна підготовка» та «підготовленість майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів

засобами акмеологічних технологій»; доведено в контексті дослідження, що результатом професійно-педагогічної підготовки відповідно до ракурсу дослідницьких завдань визначено універсальність поняття «підготовленість», яке поєднує в собі як оцінку досягнутого результату, так і оцінку потенціалу здобувача освіти.

Проаналізовано сутність і структуру «підготовленості» майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій, яка складається з таких компонентів: мотиваційно-аксіологічного, гностичного, особистісного, операційно-інструментального.

До переваг рецензованої роботи слід віднести представлений у першому розділі ґрунтовний аналіз комунікативної культури – предмета дослідження, його міждисциплінарність та різноаспектність на тлі ключових понять «культура», «професійна культура», «комунікативна культура». Доведено, що комунікативна культура майбутнього вчителя образотворчого мистецтва є важливим складником його професійної культури та схарактеризовано її сутність. Уточнено, що комунікативна культура школяра – це багатокомпонентне динамічне цілісне інтегральне особистісне утворення. Цей складноструктурований конструкт базується на позитивному соціально-комунікативному досвіді і сприяє здійсненню школярами продуктивного інформаційного обміну на вербальному та невербальному рівнях.

Визначено сутність акмеологічного підходу, схарактеризовано особливості та доведено формувальний потенціал акмеологічних технологій, які за змістом і формою відповідають особливостям напряду професійної підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва.

Теоретичний розділ завершується науковим обґрунтуванням педагогічних умов підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій (спрямованість змісту професійно-педагогічної підготовки

майбутніх учителів образотворчого мистецтва на формування комунікативної культури; насичення комунікативних стратегій освітнього процесу ЗВО акме-спрямованим технологічно-методичним інструментарієм; актуалізація досвіду діалогового спілкування майбутніх учителів образотворчого мистецтва у художньо-педагогічній і квазіпрофесійній діяльності).

У другому розділі дисертації «Експериментальна робота з реалізації педагогічних умов формування підготовленості майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій» дисертантом виокремлено, спираючись на визначення основного феномену, компоненти: мотиваційно-аксіологічний, гностичний, операційно-інструментальний, особистісний.

Репрезентовано авторське бачення критеріальної бази для подальшого експериментального опрацювання проблеми з показниками-маркерами; схарактеризовано рівні сформованості підготовленості майбутніх педагогів-художників до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій; розроблено й апробовано діагностувальну й експериментальну методики.

Концептуальним ядром розділу є дієва, фундаментальна та верифікована експериментальна перевірка ефективності моделі підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій та методики її реалізації відповідно до виокремлених етапів: змістовно-орієнтаційний, акме-технологічний, діалогово-інтеграційний. Як позитив визначимо зразковий алгоритм, за яким дисертант описав розроблену методику реалізації моделі та результативно-діагностувальні процедури для перевірки ефективності процесу підготовки майбутніх учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури здобувачів освіти засобами акмеологічних технологій.

Доведено, що реалізація моделі й експериментальної методики формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій дозволила досягти позитивних змін у рівнях прояву окресленого феномена у здобувачів освіти експериментальної групи порівняно з контрольною.

Оформлення списку використаних джерел відповідає чинним вимогам.

Повнота викладу матеріалу дисертації у наукових публікаціях.
Результати дослідження відображено у 8 публікаціях автора (із них 6 одноосібних). Із них: 3 – у фахових наукових виданнях, 5 – апробаційного характеру.

Публікації дисертанта, що оприлюднені за тематикою дисертаційної роботи, містять ґрунтовні наукові результати відповідно до поставлених завдань.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. У процесі вивчення та рецензування дисертаційного дослідження не виявлено порушень академічної доброчесності та текстових запозичень.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертаційного дослідження.

Високо і позитивно оцінюючи наукове і практичне значення представленого дисертаційного дослідження, вважаємо за доцільне вказати на деякі зауваження та побажання дискусійного характеру:

1. У вступі бажано було б ширше представити актуальність дослідження наукової проблеми шляхом підкреслення специфіки мистецької художньо-педагогічної діяльності щодо її акмеологічного та саморозвивального значення, що спонукає до увиразнення основних атрибутів комунікативної культури.

2. На наш погляд, доцільно було б у роботі назвати чинники (поряд із суперечностями), які негативно впливають на формування комунікативної

культури здобувачів освіти, адже це й спрямовує дисертанта на вибір саме такого предмета дослідження.

3. На нашу думку, структура досліджуваного феномену «підготовленості учителів образотворчого мистецтва до формування комунікативної культури школярів засобами акмеологічних технологій», про яку докладно йдеться в першому розділі дисертації, потребує окремого графічного оформлення щодо різноманіття компонентів у контексті цієї проблематики, оскільки проаналізовано значний обсяг джерел. Це зробило б описовий виклад прозорішим та унаочнило висновок про сутнісні та специфічні ознаки комунікативної культури у міждисциплінарному вимірі.

4. Рукопис дисертації не позбавлений технічних, орфографічних та пунктуаційних помилок.

Всі наведені зауваження ніяким чином не впливають на позитивну оцінку дисертації, вони носять рекомендаційний характер, не знижують наукової цінності рецензованого дослідження.

Висновок. Дисертаційне дослідження Кібіча Дениса Олександровича є актуальним, самостійним, завершеним, здійсненим на високому науково-теоретичному та методичному рівні, містить низку нових, актуальних, достовірних результатів, що свідчить про наукову зрілість дисертанта. Кваліфікаційна наукова праця відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44, а її автор, Кібіч Денис Олександрович, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук, доцент

доцент кафедри педагогіки

Державного закладу «Південноукраїнський

національний педагогічний університет

імені К. Д. Ушинського»

Оксана НОЗДРОВА